

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Globalno spremljanje okolja in varnosti (GMES): izzivi in naslednji koraki za vesoljsko komponento

COM(2009) 589 konč.

(2011/C 44/26)

Poročevalec: **g. IOZIA**

Evropska komisija je 28. oktobra 2009 sklenila, da v skladu s členom 262 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Globalno spremljanje okolja in varnosti (GMES): izzivi in naslednji koraki za vesoljsko komponento

COM(2009) 589 konč.

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 15. junija 2010.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 464. plenarnem zasedanju 14. in 15. julija 2010 (seja z dne 14. julija) s 135 glasovi za in 1 vzdržanim glasom.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) pozdravlja sporočilo Evropske komisije in upa, da bodo organi odločanja ob upoštevanju predlogov in navedb v njem poskrbeli za skladne operativne odločitve, financiranja in politike.

1.2 EESO je vedno podpiral predloge Komisije na tem področju, saj meni, da je vesoljska politika tehnološka prednostna naloga, ki jo je treba razvijati intenzivneje. Odgovorna in trajnostna raba vesolja za nevojaške in miroljubne namene je močno orodje za razvoj.

1.3 Vesoljske raziskave nasploh in zlasti GMES so polnopraven del novega zelenega gospodarstva. Razvoj aplikacij za kmetijstvo, obvladovanje podnebnih sprememb, natančno napovedovanje vremena in upravljanje ozemlja je podlaga za nov model, v katerem je trajnostni razvoj prednostna naloga za inovacije in tehnološke raziskave.

1.4 EESO se strinja s pomisleki Komisije glede pomanjkanja informacij o časovnem okviru za uporabo programa GMES. Meni, da je treba načrtovati nadaljevanje programa še vsaj do leta 2030 in zagotoviti, da bi se osnovne funkcije nadaljevale še potem.

1.5 EESO meni, da načrtovana sredstva ne zadostujejo, ker ne upoštevajo razvoja cen tehnoloških komponent satelitov Sentinel, pa tudi zato, ker so sredstva, namenjena za raziskave in razvoj ter zlasti za zbiranje podatkov za boj proti podnebnim spremembam in zagotavljanje varnosti, skromna. Za zadostitev teh potreb je potrebnih še vsaj 700 do 800 milijonov EUR za obdobje 2014–2020. Stroški izstrelitev so se znatno povečali, tako kot tudi stroški elektronske opreme.

1.6 „Vesoljske sanje“, ki so zajele celotne generacije, bi bilo treba ponovno oživiti z ambicioznimi programi: mlade pritegniti v študije v zvezi z vesoljem, ponuditi stalne projekte za zaposlitev, s poudarkom na visokem družbenem pomenu projektov, kot je GMES, ki lahko prispevajo k zmanjšanju negativnih učinkov podnebnih sprememb in pomagajo pri človekovih dejavnostih s predvidevanjem skrajnih naravnih pojavov, kot so poplave in dolgotrajne suše. Spremljanje škodljivih izpustov v ozračje bo na primer omogočilo preskusiti učinkovitost ukrepov za zmanjšanje izpustov CO₂ ali pa pravilno ukrepanje v primeru kršitev zakonov o trgovini z ljudmi, v sodelovanju z dejavnostmi agencije Frontex.

1.7 GMES lahko pomembno prispeva k politiki ravnanja z odpadki z odkrivanjem nezakonitih odlagališč in razlitij strupenih snovi. Vesoljski program GMES se mora nujno ukvarjati tudi z „vesoljskimi“ odpadki, torej predelavo odsluženih vesoljskih postaj in satelitov, ki ne oddajajo več. Program ESA za nadzor v vesolju – v sodelovanju z nemškimi sistemom TIRA – lahko prispeva k nadzoru velikih količin vesoljskih odpadkov. Od leta 1957 je bilo izstreljenih več kot 5 000 satelitov, zdaj pa izstrelijo satelit vsak drugi dan.

1.8 Po mnenju EESO lahko ustrezno dolgoročno zasnovan program da zagon za neposredno vključevanje javnih in zasebnih podjetij te panoge in jim omogoči načrtovanje vlaganj v razvoj tehnologij za izdelavo sistemov zaznavanja, ki bodo tako stroškovno kot po zmogljivostih vse bolj učinkoviti. Spособnost za pritegnitev zasebnih naložb in ustvarjanje trga storitev bo ključnega pomena za uspeh celotne operacije.

1.9 Za države članice, ki pri tem ne sodelujejo in so še zelo daleč od vesoljske politike, bi zagotovitev kontinuitete programov Skupnosti pomenila jamstvo, ki ga potrebujejo za oblikovanje lastnih pobud. V luči tega EESO ocenjuje, da je odločitev, sprejeta februarja 2010, da se ustanovi odbor partnerjev GMES, v katerem bo aktivno udeleženih 27 držav članic, pozitiven korak v smeri vzpostavljanja novega ravnovesja med znanjem in angažiranostjo v vesoljski politiki. Ta organ mora biti odprt tudi za predstavnike civilne družbe.

1.10 Poleg tega bi bila razpoložljivost dolgoročnega programa sredstvo za zagotavljanje večje moči in politične teže EU v primerjavi z ostalimi deli sveta, ki so danes dejavni v vesoljskem sektorju, služila pa bi tudi kot pozitiven dejavnik v pogajanjih za potreben finančni prispevek, ki bi lahko izviral iz dostopa do programov in rezultatov za misije, ki ne bi bile pod nadzorom EU.

1.11 GMES lahko pomembno prispeva na številnih ključnih področjih, kot so oceanografija, spremljanje kakovosti zraka, izdelava natančnih zemljevidov za rabo tal ali za hitro izdelavo zemljevidov območij, ki jih prizadenejo naravne nesreče, s čimer lahko nudi nezamenljivo podporo civilni zaščiti.

1.12 V sedanjem času hude gospodarske krize potreba po znatnih sredstvih po mnenju EESO ne sme zavirati vlaganj; ravno nasprotno: z mobiliziranjem vseh razpoložljivih sredstev in ob podpori javnosti, seznanjene z vsemi možnostmi, ki jih ponuja GMES, lahko ta program pripomore k hitrejšemu izhodu iz krize z zagotavljanjem izjemnega znanstvenega in proizvodnega potenciala ter njunimi pozitivnimi stranskimi učinki, ki lahko EU v panogi povrnejo njen vodilni položaj, ki danes postaja vse šibkejši.

2. Uvod

2.1 Odločitev EU o uvedbi celovitega evropskega sistema za opazovanje Zemlje, imenovanega *Globalno spremljanje okolja in varnosti* (*Global Monitoring for Environment and Security, GMES*), s katerim bo zagotovila informacije in storitve na področju okolja in varnosti, je strateška odločitev, ki EU omogoča ohranjanje in krepitev njenega vodilnega položaja na področju nevojaških letalskih in vesoljskih dejavnosti.

2.2 V skladu s smernicami, opredeljenimi v akcijskem načrtu Evropske komisije iz leta 2001, je cilj pobude GMES združiti okoljske in varnostne potrebe družbe z naprednimi tehničnimi in operativnimi zmogljivostmi, ki jih nudijo zemeljski in satelitski sistemi za opazovanje. To je rešitev, ki zagotavlja pravočasen dostop do informacij o okolju na globalni,

regionalni in lokalni ravni, ne da bi bilo za to treba žrtvovati neodvisnost na področjih trajnostnega razvoja, globalnih podnebnih sprememb, skupne varnostne in obrambne politike, evropskega raziskovalnega prostora ter evropske vesoljske strategije.

2.3 Sistem temelji na analiziranju podatkov, pridobljenih z opazovanjem Zemlje s pomočjo satelitov in omrežij za spremljanje *in situ*. Po analizi in uskladitvi bodo podatki na voljo končnim uporabnikom: nacionalnim, regionalnim in lokalnim organom in agencijam, okoljevarstvenim organizacijam, organizacijam civilne zaščite itn. Pobudo GMES skupaj spodbujata in izvajata Evropska unija (EU) in Evropska vesoljska agencija (ESA). V okviru te pobude ESA odločilno prispeva k razvoju vesoljske komponente, EU pa deluje kot spodbujevalka in povezovalka končnih uporabnikov.

2.4 Program GMES je razdeljen na tri dele: vesoljsko komponento, komponento *in situ* in storitveno komponento, v zvezi s katero je Komisija izdala predlog uredbe, o katerem je EESO nato pripravil mnenje ⁽¹⁾.

2.5 Vesoljska komponenta predstavlja daleč največji strošek izmed vseh treh ter določa kakovost in količino storitev, ki jih je mogoče zagotavljati. Zajema šest nizov misij Sentinel (od tega je pet financiranih) za opazovanje Zemlje, s katerimi naj bi začeli leta 2012. Vse v zvezi z vesoljskim segmentom nadzira, usklajuje in izvaja ESA, tako pogodbe z industrijo za razvoj satelitov in potrebne infrastrukture, kot tudi vodenje pilotnih projektov, ki se izvajajo v tej fazi in bodo ocenjeni za prihodnje aplikacije.

3. Sporočilo Komisije

3.1 Komisija v sporočilu poroča o dosedanjih dosežkih na področju storitvene komponente in komponente *in situ*, ki sta že obrodili dobre rezultate ob uporabi obstoječe vesoljske infrastrukture, zlasti iz misij EUMETSAT, ESA in nacionalnih misij.

3.2 Temelji zgradbe sistema – zlasti finančne zahteve ter s tem povezane proračunske politike – so bili položeni leta 2008. Finančna sredstva, potrebna za uresničitev projekta, bo treba dodeliti v naslednjem večletnem finančnem okviru EU. ESA predvideva za obdobje 2014-2020 izdatke v višini 4,23 milijarde EUR ⁽²⁾.

3.3 V dokumentu so analizirani nekateri ključni vidiki evropske vesoljske politike, katere temeljni element je GMES, skupaj z evropskimi programi GNSS (EGNOS in Galileo).

⁽¹⁾ CESE 96/2010 – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o evropskem programu za opazovanje zemlje (GMES) in njegovih začetnih operativnih dejavnostih (2011-2013) - COM(2009) 223 konč. – 2009/0070 (COD).

⁽²⁾ ESA/C (2009) 36.

3.4 Komisija navaja prednostne naloge za financiranje izgradnje in razvoja Sentinelov 1, 2 in 3, nepretrgano zagotavljanje in dostopnost podatkov ter potrebo po odpravi pomislekov držav članic glede trajanja projekta, ki je trenutno predvideno do leta 2020.

3.5 Komisija meni, da je za politiko popolnega in zagotavljenega dostopa potrebno urediti lastništvo podatkov; obravnava tudi vprašanje lastništva infrastrukture in upravljanja z njo.

3.6 Pomemben del dokumenta je namenjen politiki javnih naročil, ki morajo zagotavljati stroškovno učinkovitost in nepretrgano razpoložljivost podatkov.

3.7 Mednarodno sodelovanje je pomembna sestavina celotnega programa GMES. GMES predstavlja prispevek EU h *Globalnemu sistemu sistemov za opazovanje Zemlje (Global Earth Observation System of Systems, GEOSS)*. Komisija bo v okviru *Odbora za satelite za opazovanje Zemlje (Committee on Earth Observation Satellites, CEOS)*, ki ima posebne pristojnosti na področju spremljanja učinkov podnebnih sprememb, razvijala nadaljnje izmenjave in partnerstva.

3.8 Komisija v sklepih povzema vsebino dokumenta in se zavezuje, da bo budno nadzirala zaključek priprave projekta ter njegovo stalno nadgrajevanje v skladu s povpraševanjem uporabnikov.

4. Ugotovitve Odbora

4.1 EESO meni, da se vesoljska politika uvršča med tehnološke prednostne naloge, ki jih je treba razvijati bolj intenzivno, zato pozdravlja sporočilo Komisije in upa, da bodo organi odločanja ob upoštevanju predlogov in navedb v njem poskrbeli za skladne operativne odločitve, financiranja in politike.

4.2 EESO izraža pozitivno mnenje in se strinja s pomisleki Komisije, da države članice niso dovolj jasne glede časovnega okvira za program GMES. Bistvenega pomena je, da jasno podprejo program, ki ga je sedaj treba načrtovati vsaj do leta 2030 ter nedvomno poskrbeti za možnost, da bi nadaljevali z izvajanjem njegovih osnovnih dejavnosti tudi po tem datumu.

4.3 Tudi za podjetja je nujno, da lahko načrtujejo vlaganja v ustreznem časovnem obdobju in razvijajo tehnologije, s pomočjo katerih bodo sistemi zaznavanja tako stroškovno kot tudi z vidika kakovosti storitev vse bolj učinkoviti.

4.4 EESO meni, da štiri milijarde EUR, predvidene na podlagi analize v okviru dolgoročnega scenarija ESA, ne zadoščajo. Znesek približno 600 milijonov EUR na leto ne upošteva gibanja cen tehnoloških komponent za postavitev satelitov Sentinel. Tudi znesek, namenjen za raziskave in razvoj, se zdi prenizek, zlasti glede na zahteve po zbiranju pomembnih podatkov za boj proti podnebnim spremembam in zagotavljanje varnosti.

4.5 EESO predloge Komisije v celoti podpira, poziva pa k drznejšim korakom pri potrebnih finančnih sredstvih – za obdobje 2014–2020 je potrebnih je najmanj dodatnih 700 ali 800 milijonov EUR – in podaljšanju časovnega okvira najmanj do leta 2030, odprtju vesoljskega trga malim in srednje velikim podjetjem iz vseh držav članic, jasni in odprti ureditvi politike dostopa do podatkov, tesnemu sodelovanju med vsemi udeleženci v projektu in nazadnje krepitvi njegove mednarodne razsežnosti.

4.6 Tudi Komisija omenja potrebo po večjem vlaganju v varnost in v enem svojih nedavnih sporočil⁽³⁾, o katerem EESO pripravlja mnenje, omenja, da je bil v okviru Sedmega okvirnega programa (tema vesolje) objavljen razpis za zbiranje predlogov za razvoj predoperativnih storitev GMES za pomorski nadzor. Celovit pristop, ki izkorišča vse razpoložljive instrumente, je potreben za varstvo okolja, zaščito naših morij in obal pred nezakonito trgovino in za reševanje ljudi, katerih življenja so v rokah brezvestnih kriminalnih organizacij.

4.7 Zato so potrebna dodatna sredstva za podpiranje stalnega usposabljanja zaposlenih v tem sektorju ter projektov, namenjenih spodbujanju mladih k proučevanju vesolja in možnih aplikacij. V zadnjih letih se je – deloma tudi zaradi manjšega zanimanja javnosti za to področje – zanimanje za vesoljsko industrijo zmanjšalo, število študentov in diplomantov na tej študijski smeri pa je močno upadlo. Primanjkovati je začelo tudi tehnikov, zato je potrebna posebna politika, ki bo zainteresirane usmerjala k tem programom. Pogost razlog za to, da se mladi ne odločajo za omenjene smeri, so slabi obeti za zaposlitev, ki se ne zdi zanesljiva in trajna.

4.8 Odbor podpira predlog Komisije, da prevzame neposredno lastništvo sistema in posledično tudi odgovornost za njegovo upravljanje. Odločitev za odprt, nepretrgan in prost dostop se zdi primerna in dobro premišljena, pod pogojem, da se s posebno zakonodajo vzpostavijo varnostna zagotovila. Zagotovljen dostop lahko ustvari prave pogoje, ki lahko vzbudijo zanimanje zasebnih vlagateljev za zagotavljanje storitev. Nastanek trga, povezanega z GMES, bi nudil gospodarske priložnosti in javno storitev, poleg tega pa bi omogočal tudi delitev nekaterih stroškov upravljanja zemeljskih storitev.

4.9 Za pravilno upravljanje podatkov bo bistvena prav izbira strukture sistema. Komercialno izkoriščanje mora vedno vsebovati tudi prispevek k izdatkom, morda po primernem obdobju prilagajanja trga, kot se že dogaja pri določenih spletnih storitvah, ki so bile doslej brezplačne, zdaj pa zanje postopoma uvajajo uporabniške pristojbine. Za javne uprave morajo biti podatki načeloma brezplačni in dostopni, obseg platform pa odvisen od zahtev glede zaupnosti in varnosti.

⁽³⁾ Na poti k povezovanju pomorskega nadzora: Skupno okolje za izmenjavo informacij na področju pomorstva EU – COM(2009) 538 konč.

Pomembne aplikacije za satelitsko spremljanje so na voljo od nedavnega. Višinomerski sateliti programa *My Ocean* so zaznali ponovitve pojava El Niño v letu 2009; program MACC (*Monitoring Atmosphere Composition and Climate – Spremljanje sestave ozračja in podnebja*), sestavni del storitev GMES, je zagotovil podatke za izvedbo simulacij o možnem širjenju islandskega vulkanskega pepela; SAFER (*Services and Applications For Emergency Responses – Storitve in aplikacije za ukrepanje ob nesreči*), druga storitev programa GMES, ima nalogo, da v šestih urah po naravnih nesrečah, kot so potresi, poplave in zemeljski plazovi, zagotovi podrobne zemljevide, ki bi bili zelo dragoceni za posege civilne zaščite; storitve G-MOSAIC (*Pilot services for security – Pilotske storitve za varnost*) pa bodo nadzorovale ozemlje iz varnostnih razlogov, od nadzora jedrskih elektrarn do poti nezakonitega priseljavanja, nadzora meja ter analize vojne škode in potreb.

4.10 Posebno pozornost je treba nameniti politiki javnih naročil. Pri javnih razpisih, zlasti na ravni Skupnosti, se morajo vedno uporabljati načela iz akta za mala podjetja. Potrebna je močna politika za podporo malim in srednje velikim podjetjem, zlasti v državah, ki še nimajo močnega proizvodnega sistema in ki bi morale imeti korist od pričakovanih velikih vlaganj v sektor. Za vesoljsko komponento GMES niso potrebna le velika podjetja, specializirana za vesoljsko elektroniko, temveč tudi inovativne rešitve, ki jih lahko zagotavljajo tudi majhna podjetja. Zaradi evropske narave projekta mora Komisija spodbujati oblikovanje konzorcijev med transnacionalnimi podjetji.

4.11 Odbor priporoča vse tesnejše usklajevanje med različnimi akterji, ki sodelujejo v projektu – Komisijo, državami članicami, ESA in EUMETSAT – ter podpira predlog Komisije, da si ti akterji delijo odgovornosti, kot je opisano v sporočilu.

4.12 Odbor meni, da ima ESA vsa potrebna znanja in veščine, da je lahko končni upravitelj vesoljske infrastrukture, v sodelovanju z nacionalnimi agencijami, kar zadeva vzdrževanje, razvoj in zamenjavo postavitve satelitov. Močno priporoča, da se uporabijo vse pravno možne pobude, da se ta naravna izbira udejanji.

4.13 Odbor je prepričan, da bo nujno nadaljevati s prizadevanji za krepitev mednarodnega sodelovanja. Boj proti

podnebnim spremembam neizogibno poteka na globalni ravni in izmenjava podatkov bo bistvenega pomena za ugotavljanje učinkov emisij toplogrednih plinov in posledičnih podnebnih sprememb v realnem času. Komisija je pravilno obravnavala ta vidik, Odbor pa poleg tega priporoča vključitev drugih bližnjih partnerjev, morda prek evropskih strategij za varstvo tal, morij in varnost. Unija za Sredozemlje bi bila lahko na primer odlična platforma za razvoj takega sodelovanja v okviru obstoječih prednostnih programov, ki zadevajo civilno zaščito, čiščenje Sredozemlja in boj proti podnebnim spremembam. Prav tako lahko pozitivno prispeva tudi sposobnost ugotavljanja posebnosti drugih specifičnih področij, kot na primer dejavnosti, ki že danes potekajo na Baltiku in v Podonavju.

4.14 EESO podpira ustanovitev 27-članskega „odbora partnerjev GMES“, pri katerem je predvideno tudi sodelovanje Švice in Norveške kot članic ESA. Naloga tega organa, ki mu bo predsedovala Komisija, so vzpostavitev sodelovanja med organi vseh držav članic, pomoč Komisiji pri spremljanju usklajenega izvajanja programa in pripravi strateškega okvira za izvajanje ter skrb za izmenjavo izkušenj in dobrih praks s področja GMES in opazovanja Zemlje. Ta predstavniški organ lahko pomaga odpraviti sedanje neravnovesje med starimi in novimi državami članicami glede znanja in dejavnosti na področju vesolja. Ustanovitev foruma zasebnih uporabnikov bi bila nadvse primerna za pravočasno analizo možnosti sistema in za sodelovanje s Svetom.

4.15 Posebno pozornost je treba nameniti kratkoročnim programskim potrebam, zlasti v zvezi z uporabo serije A satelitov Sentinel, izstrelitvijo serije B in nabavo ključnih sestavnih delov za serijo C.

4.16 Tako špansko predsedstvo, ki se ukvarja z ureditvijo storitev GMES, kot tudi belgijsko – kar zadeva evropsko vesoljsko politiko – se strinjata, da je potreben nov zagon. Evropski parlament ga je zelo pripravljen podpreti. Vendar obstajajo pogoji za opredelitev vidikov, ki jih je treba še pojasniti: ugotoviti in določiti vire, ki jih projekt potrebuje, razbliniti pomisleke glede časovnega okvira GMES, ter tako omogočiti takojšen razvoj postavitve Sentinel v skladu z načrtanim programom, okrepiti mednarodno sodelovanje in več vlagati v raziskave in razvoj.

V Bruslju, 14. julija 2010

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI